

VIDAUS RINKOS APSAUGOS PRIEMONIŲ TAIKYMAS LIETUVOJE

Dr. Vladas Rimkus

Mykolo Romerio universiteto Ekonomikos ir finansų valdymo fakulteto Muitinės veiklos katedra
Valakupių g. 5, LT–10101 Vilnius
Telefonas 271 46 53
Elektroninis paštas v.rimkus@mruni.lt

Pateikta 2005 m. kovo 12 d.

Parengta spausdinti 2005 m. rugsėjo 20 d.

Pagrindinės sąvokos: PPO, vidaus rinkos apsauga, antidempingo muitai, kompensaciniai muitai, protekciniai muitai.

S a n t r a u k a

Straipsnyje nagrinėjami teisiniai aktai, reglamentuojantys vidaus rinkos apsaugos priemones PPO ir Lietuvoje, taip pat teisiniai aktai, nustatantys konkrečias rinkos apsaugos priemones Lietuvoje. Prieš stojant į ES, Lietuvoje antidempingo priemonės taikytos keturiais atvejais; protekcinės – vieną kartą, kompensacinės priemonės visai netaikytos. Straipsnyje analizuojamos konkrečios šių atvejų aplinkybės. Straipsnyje analizuojami rinkos apsaugos priemonių taikymo teoriniai aspektai, jų įvedimo teigiami ir neigiami padariniai.

I ž a n g a

1990 m. kovo 11 d. atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, prasidėjo politinių ir ekonominių reformų procesas, kurio viena iš sudedamųjų dalių buvo siekimas integruotis į Pasaulio prekybos - organizaciją (PPO), siekiant sudaryti sąlygas stabiliai ir patikimai užsienio prekybos politikai, įgyti užsienio prekybos partnerių ir investicijų pasitikėjimą. Narystė šioje organizacijoje – tai prekybos liberalizavimo pagrindas, kuris reiškia ne tik Lietuvos įsipareigojimus PPO, bet ir atitinkamą apsaugą ir garantijas užsienio prekyboje, nes visos PPO narės privalo suderinti užsienio prekybą ir jos politiką reglamentuojančius nacionalinius teisės su PPO sutarčių nuostatomis ir griežtai jų laikytis.

Formaliai Lietuvos prisijungimo prie Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos (angl. *General Agreement on Tariffs and Trade*, sutr. *GATT*), nuo 1995 m. – PPO, procesas prasidėjo 1992 m. rugsėjo mėn., kai Lietuvai buvo suteiktas GATT stebėtojos statusas (1995 m. pasikeitė į PPO stebėtojos statusą). Kitas etapas – 1995 m., kai, atsižvelgiant į tarptautinius politinius pokyčius regione bei į vis intensyvėjančius ir didesnę ekonominę naudą teikiančius tarptautinius ekonominius ir prekybinius santykius, į Vyriausybės programą buvo įtrauktas sprendimas pradėti derybas dėl prisijungimo prie GATT. Pirmasis Lietuvos delegacijos ir PPO atstovų darbinis susitikimas dėl Lietuvos stojimo į PPO įvyko 1995 m. lapkričio 10 d. Ženevoje.

Stojimas į PPO buvo reikšmingas ir tuo, kad integracija į PPO ir Europos Sąjungą yra darnus procesas. Narystė PPO svarbi stojant į ES – vienas pagrindinių reikalavimų siekiant ES narystės yra PPO sutarčių nuostatų faktinis laikymasis.

Lietuvos stojimo į PPO procesas baigėsi 2001 m. gegužės 31 d. tapus 141-ąja PPO nare. 2001 m. balandžio 24 d. Seimui ratifikavus Lietuvos stojimo į PPO rezultatus bei apie tai pranešus PPO sekretoriatui, Lietuva įvykdė visas teisine procedūras, būtinas tapti visateise PPO nare.

Tapus ES nare, Lietuvoje pradėjo galioti Europos Bendrijos rinkos apsaugos teisės aktai. Pasi-keitė tyrimų dėl rinkos apsaugos priemonių įvedimo, sprendimų priėmimo tvarka ir institucijos. Šie pokyčiai kelia naujus reikalavimus šalies specialistams, atsakingiems už šalies rinkos apsaugą.

Vidaus rinkos apsaugos priemonių taikymo teisiniai pagrindai

Viena iš specifinių sričių, kurią reguliuoja PPO, yra vidaus rinkos apsaugos priemonių taikymo teisinis reglamentavimas. Tos priemonės – tai antidempingo, kompensaciniai ir protekciniai muitai. Pirmosios dvi priemonės laikomos nesąžiningos prekybos praktikos atvejais. Dempingo ir eksporto subsidijavimo atvejais iškreipiamos lygiateisės konkurencijos sąlygos. Dempingą GATT VI straipsnis apibrėžia taip: „...dempingas, kai vienos valstybės prekės yra pateikiamos kitos valstybės prekybai mažesne kaina, nei jų tikroji vertė...“ [1, p. 25]. Tai paplitusi konkurencinės kovos priemonė. Išsamiau PPO nuostatos dėl dempingo buvo išplėtos Tokijo ir Urugvajaus raunduose ir tapo Sutartimi dėl Bendrojo susitarimo dėl muitų tarifų ir prekybos 1994 VI straipsnio įgyvendinimo, kitaip vadinamu Antidempingo kodeksu [2, p. 194]. Antidempingo kodekse išdėstytos taisyklės, kaip turi būti nustatomas dempingo skirtumas, kaip nustatoma dempingo žala vietos pramonei, tyrimo procedūros ir galimos priemonės nustačius dempingą. Antidempingo muitai yra tik viena iš galimų priemonių. Antidempingo kodeksas taikomas tik prekybai prekėmis, prekybai paslaugomis jis netaikomas.

Subsidijuotas eksportas suteikia galimybę mažinti užsienyje parduodamų prekių kainas ir sudaro užsienio rinkoje nelygias konkurencijos sąlygas. GATT VI straipsnyje Antidempingo ir kompensaciniai muitai, aptariant kompensacinį muitą, sakoma: „Kompensacinis muitas („*countervailing duty*“), taikomas susitariančios šalies prekei, importuojamai į kitos susitariančios šalies teritoriją, nevirsija dotacijos ar subsidijos, kuri buvo tiesiogiai arba netiesiogiai suteikta tokios prekės gamybai, perdirbimui ar eksportui, įskaitant ir specialiąją subsidiją konkrečios prekės pervežimui. Terminas „kompensacinis muitas“ suprantamas kaip specialus maito mokestis, renkamas tam, kad būtų kompensuojama už tiesiogiai ar netiesiogiai suteiktą dotaciją ar subsidiją prekės gamybai, perdirbimui ar eksportui“ [1, p. 26]. Išsamiau PPO nuostatos dėl subsidijuoto eksporto išdėstytos Sutartyje dėl subsidijų ir kompensacinių muitų, kuri buvo parengta po derybų Tokijo ir Urugvajaus raunduose. Sutartyje reglamentuojama, kokios subsidijos draudžiamos, kokios kompensuotinos, kokios nekompensuotinos subsidijos, taip pat žalos nustatymas, vietinės pramonės apibrėžimas, kompensacinės priemonės ir kiti svarbūs dalykai [2, p. 302].

Protekcinės priemonės gali būti taikomos tais atvejais, kai staigus ir reikšmingas kokios nors prekės importas pasiekia tokį mastą, kad daro arba gali daryti didelę žalą, sužlugdyti tapačią produkciją gaminančią vietos pramonę. Tokių priemonių taikymo galimybes numato GATT XIX straipsnis. Jame sakoma, kad jeigu „...prekė į susitariančios šalies teritoriją yra importuojama tokiais kiekiais ir tokiomis sąlygomis, kad sukelia ir gali sukelti žalą tos teritorijos vietiniams gamintojams, gaminantiems tokias pačias arba konkurentiškas prekes, susitariančioji šalis tokios prekės atžvilgiu gali visiškai arba iš dalies sustabdyti įsipareigojimų vykdymą arba atšaukti ar pakeisti nuolaidų taikymą tokiu mastu ir tokiam laikotarpiui, kurio reikia padaryti žalai pašalinti arba atitaisyti“ [1, p. 65]. Išsamiau PPO nuostatos dėl protekcinų priemonių išdėstytos Sutartyje dėl specialiųjų rinkos apsaugos (protekcinų) priemonių. Ši sutartis buvo parengta po derybų Tokijo ir Urugvajaus raunduose. Sutartyje išsamiau reglamentuojama, kas yra rimta žala ir kaip nustatyti žalos grėsmę, atvejai, kada gali būti taikomi specialiosios rinkos apsaugos (protekcinė) priemonės ir kiti svarbūs klausimai [2, p. 359].

Derindamas Lietuvos teisę vidaus rinkos apsaugos srityje su PPO nuostatomis, Lietuvos Respublikos Seimas priėmė tris įstatymus. Tai buvo aktualu ir todėl, kad Lietuva vykdė liberalią užsienio prekybos politiką, mažino muitus. Užsienio prekybos mastai vis didėjo. Kilo būtinybė ginti Lietuvos gamintojus nuo galimos nesąžiningos užsienio subjektų konkurencijos. Įstatymų nuostatos buvo derinamos ir su ES teise.

Pirmasis šioje srityje 1998 m. birželio 23 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos antidempingo įstatymas [3]. Vėliau įstatymas buvo patobulintas. 2001 m. sausio 17 d. priimtas Lietuvos Respublikos antidempingo įstatymo pakeitimo įstatymas, išdėstantis Antidempingo įstatymą nauja redakcija [4]. Naujojoje įstatymo redakcijoje patikslintos kai kurios sąvokos bei nuostatos, pagrindinės dempingo fakto įrodymo nuostatos perkeltos iš poįstatyminių teisės aktų į įstatymą. Lietuvos Respublikos kompensacinių muitų įstatymas ir Lietuvos Respublikos protekcinų (apsaugos) priemonių įstatymas priimti 2000 m. gegužės 23 d. [5, 6]. Priimta Protekcinų (apsaugos) priemonių įstatymo redakcija [7]. Įstatymo redakcijos keitimo tikslas – aiškiau suformuluoti kai kurias įstatymo nuostatas, svarbias taikant įstatymą praktikoje.

Pasaulyje iš rinkos apsaugos priemonių plačiausiai taikomos antidempingo priemonės. Kompensacinės priemonės taikomos retai, nes sudėtinga įrodyti prekės subsidijavimą, tyrimai yra brangūs. Rinkos apsaugos priemonių taikymo Lietuvoje praktika iš esmės atitinka pasaulines tendencijas. Antidempingo priemonės taikytos keturiais atvejais; protekcinės – vieną kartą, kompensacinės priemonės visai netaikytos. Prašymų taikyti prekybos apsaugos priemones buvo kur kas daugiau, tačiau

dėl įvairių priežasčių tyrimai nebuvo pradėti. Dažniausiai prašymuose nebūdavo pateikiama įrodymų arba jų nepakakdavo, kad būtų galima pradėti tyrimą. Kai kurie pradėti tyrimai dėl įvairių priežasčių buvo nutraukti.

Antidempingo priemonių taikymo atvejai

Degtukų atvejis. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba 1999 m. gruodžio 10 d. nutarė pradėti dempingo tyrimą dėl importuojamų Latvijoje pagamintų buitinių degtukų (KPN kodas 360500000) [8]. Prašymą pateikė vienintelis degtukų gamintojas Lietuvoje Kauno AB „Liepsna“. Bendrovė pateikė įrodymus, kad importas iš Latvijos labai išaugo, padidėjęs importo mastas turi neigiamą poveikį bendrovės gaminamos produkcijos pardavimo mastui, o tai neigiamai veikia bendrovės finansinę padėtį.

Dempingo nustatymas. Dempingo skirtumas – tai dydis, kuriuo tiriamos prekės normalioji vertė viršija eksporto kainą. Dempingo skirtumo vertinimai atliekami du kartus – nustatant laikinuosius dempingo muitus ir baigus tyrimą [9]. Baigus tyrimą, dempingo skirtumas buvo mažesnis. Vertinimą apsunkino tai, kad Latvijos įmonių AS „Kometa“ ir SIA „Liepajas serkocini“ gaminami degtukai vidaus rinkai ir eksportui skyrėsi savo parametrais, degtukų skaičiumi dėžutėje. Vertinant dempingo skirtumą, normalioji vertė buvo atitinkamai koreguojama. Dempingo skirtumas nustatomas lyginant prekės normaliąją vertę su eksporto kaina. Baigus tyrimą, dempingo skirtumas Latvijos įmonės atveju AS „Kometa“ buvo nustatytas 6,48 proc., o SIA „Liepajas serkocini“ – 5,73 proc. [10].

Žalos įvertinimas. Latviškų degtukų rinkos dalis šalyje nuolat didėjo: 1996 m. sudarė 0,68 proc., 1997 m. – 37,50 proc., 1998 m. – 38,70 proc. visos rinkos. AB „Liepsna“ nuo 1997 m. pradėjo jausti latviškų degtukų importo dempingo kainomis neigiamus padarinius. AB „Liepsna“ degtukų gamybos mastai, palyginti su 1996 m., 1997 m. sumažėjo 9,7 proc., 1998 m. – 22,0 proc., o per 1999 m. I–IX mėnesius, palyginti su 1996 m. tuo pačiu laikotarpiu, – 42,9 procento. AB „Liepsna“ gamybinių pajėgumų naudojimas, palyginti su 1996 m., sumažėjo: 1997 m. – 9,4 proc., 1998 m. – 16,7 proc. o per 1999 m. I–IX mėnesius, palyginti su 1996 m. tuo pačiu laikotarpiu, – 35,2 procento. AB „Liepsna“ 1996 m. dirbo pelningai, o 1997 m. ir 1998 m. patyrė nuostolių. Darbuotojų užimtumas nuolat mažėjo. Metinis darbo laiko fondas, lyginant su visu užimtumu 1996 m. sudarė 84,9 proc., 1997 m. – 80,8 proc., 1998 m. – 79,2 proc., o per 1999 m. I–IX mėnesius – 61,7 proc. užimtumo. AB „Liepsna“ nuo 1997 m. pradėjo prarasti vidaus rinką ir patirti žalą. Visi ekonominiai ir finansiniai AB „Liepsna“ rodikliai blogėjo. Latviškų degtukų importo dempingo kainomis augimas ir AB „Liepsna“ ekonominės – finansinės padėties blogėjimas vyko tuo pačiu laikotarpiu ir tai rodo dempingo ir žalos priežastinį ryšį [9, 10].

Valstybės interesai. Padėčiai nesikeičiant, kiltų reali AB „Liepsna“ bankroto grėsmė. Įmonės darbuotojai netektų darbo. Importuotojai teigė, kad įvedus rinkos apsaugos priemones, AB „Liepsna“ taptų monopoliste ir dėl to nukentėtų vartotojai. Šie teiginiai neatitiko tikrovės, nes degtukai į Lietuvą importuojami ir iš kitų šalių [9].

Antidempingo priemonių taikymas. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos antidempingo įstatymo 15 straipsnio nuostatomis, tyrimo metu dempingo kaina įtariamoms prekėms importui gali būti taikomas laikinasis muftas. Remiantis to paties įstatymo 16 straipsnio 2 dalies reikalavimais laikinieji antidempingo muitai neturi viršyti nustatyto dempingo skirtumo. Konkurencijos taryba, vadovaudamasi šiomis nuostatomis, 2000 m. birželio 22 d. nutarimu Nr. 65 nutarė taikyti įvežamiems į Lietuvos muitų teritoriją AS „Kometa“ pagamintiems degtukams laikinąjį antidempingo muitą, lygų 23,5 proc. nuo eksporto kainos, o SIA „Liepajas serkocini“ pagamintiems degtukams – 7,4 proc. muitą [9]. Šie muitai nustatyti remiantis preliminariais tyrimo duomenimis ir atitiko tuo metu nustatyto dempingo skirtumo dydį. Tyrimo metu buvo tikslinamos degtukų pardavimo kainos Latvijos vartotojams, normaliosios vertės skaičiavimai. Kaip minėta, patikslinus duomenis, dempingo skirtumai sumažėjo. Galutinis šio tyrimo sprendimas priimtas Konkurencijos tarybos 2001 m. kovo 15 d. nutarimu Nr. 39. Juo patvirtintas latviškų degtukų importas dempingo kainomis ir priimti Latvijos degtukų gamintojų AS „Kometa“ ir SIA „Liepajas serkocini“ įsipareigojimai dėl jų gaminamų degtukų, eksportuojamų į Lietuvos muitų teritoriją minimalios kainos. Sutartoji minimali kaina neskelbiama, ši informacija laikoma konfidencialia [10].

Negesintų kalkių atvejis. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba 2000 m. vasario 18 d. gavo prašymą, kurį pateikė vienintelis Lietuvoje negesintų kalkių gamintojas Naujosios Akmenės AB „Naujasis kalcitas“. Pareiškėjas pateikė informaciją, kad importas iš Baltarusijos 1996–1999 metais labai išaugo, o importas iš Rusijos taip pat pasižymi aiškia augimo tendencija. Konkurencijos taryba

2000 m. kovo 9 d. nusprendė, kad gautas prašymas atitinka Antidempingo įstatymo reikalavimus ir nutarė pradėti dempingo tyrimą dėl importuojamų Baltarusijoje ir Rusijos Federacijoje pagamintų negesintų kalkių (KPN kodas 252210000) [11].

Dempingo nustatymas. Abi šalys tuo metu buvo priskiriamos prie ne rinkos ekonomikos šalių. Remiantis Lietuvos Respublikos ūkio ministerijos ir Lietuvos Respublikos valdymo reformų ir savivaldybių reikalų ministerijos 1998 m. liepos 7 d. įsakymo Nr.290/50 Dėl Antidempingo įstatymo poįstatyminių aktų I priedo 15 punkto nuostatomis, jei tiriama prekė importuojama iš ne rinkos ekonomikos šalių, normalioji vertė gali būti nustatoma trečiojoje – rinkos ekonomikos šalyje (Valstybės žinios, 1998. Nr. 72–2108). Normaliajai vertei nustatyti pasirinkta trečioji šalis – Estija, gamintojas AB „Nordkalk“, kuris sutiko bendradarbiauti ir pateikė reikiamus duomenis. Galutinių tyrimų rezultatų duomenimis, dempingo skirtumas, palyginti su eksporto kaina, Baltarusijos Respublikai sudarė 76,9 proc., Rusijos Federacijai – 144,8 procento. Toks dempingo skirtumas yra reikšmingas [13].

Žalos įvertinimas. Žalos tyrimo laikotarpis – nuo 1996 m. sausio 1 d. iki 1999 m. gruodžio 31 d.

1. Baltarusijos Respublika. Per 1996–1999 m. negesintų kalkių importas iš Baltarusijos padidėjo 12,28 proc. ir 1999 m. užėmė 60,6 proc. Lietuvos negesintų kalkių rinkos. AB „Naujasis kalcitas“ ir baltarusiškų negesintų kalkių tonos kainos Lietuvos rinkoje 1996–1997 m. skyrėsi 2–3 litais. 1998 m. baltarusiškų negesintų kalkių kaina sumažėjo, lyginant su 1997 m., 37,7 proc. ir buvo 40,46 proc. mažesnė už to paties laikotarpio AB „Naujasis kalcitas“ parduodamos panašios prekės vidutinę kainą.

2. Rusijos Federacija. Iš Rusijos Federacijos importuojamų negesintų kalkių mastas 1998 m. užėmė 0,5 proc., 1999 m. – 2,8 proc. Lietuvos negesintų kalkių rinkos. Rusiškų negesintų kalkių kainos nuo lietuviškų 1998 m. skyrėsi tik 4–5 litais, tuo tarpu 1999 m. buvo maždaug 30 proc. mažesnės už AB „Naujasis kalcitas“ negesintų kalkių kainas.

3. AB „Naujasis kalcitas“ padėtis. Lietuvos negesintų kalkių gamintojas 1998 m. užėmė 40,3 proc. Lietuvos negesintų kalkių rinkos, 1999 m. – 36,6 proc., nepaisant to, kad per 1999 m. AB „Naujasis kalcitas“ tiriamos prekės kainą sumažino 8,5 proc. Gamybinių pajėgumų panaudojimas sudarė: 1997 m. – 38 proc., 1998 m. – 37 proc., 1999 m. – 21 procento. Bendrovė per 1998–1999 m. negesintų kalkių pardavimo kainą sumažino iki savikainos, patyrė materialinių nuostolių, buvo priversta mažinti darbuotojų skaičių. Šie reiškiniai neigimai paveikė bendrovės ūkinę veiklą ir finansinius rezultatus [12, 13].

Valstybės interesai. Nesiėmus rinkos apsaugos priemonių, tikėtina, kad vietos gamintojas bankrutuotų ir Lietuvos rinka taptų priklausoma nuo importo. Negesintų kalkių vartotojai Lietuvoje patenkinti žemomis importuojamų kalkių kainomis. Kalkių vartotojai neįvertina galimų padarinių, jeigu vietos gamintojas bankrutuotų ir vartotojai taptų priklausomi nuo importuojamų negesintų kalkių. Importuotojams galutinai įsitvirtinus šalies rinkoje, importuojamų negesintų kalkių kainos gali pradėti kilti. Įvedus antidempingo muitą, ir vietos, ir užsienio gamintojai galėtų tiekti negesintas kalkes Lietuvos rinkai ir sąžiningai konkuruoti [12, 13].

Antidempingo priemonių taikymas. Dar nepasibaigus tyrimui, siekdama sustabdyti vietos gamintojui daromą žalą, Konkurencijos taryba 2000 m. liepos 4 d. nutarimu Nr. 79 nusprendė į Lietuvos muitų teritoriją įvežamoms Baltarusijos Respublikoje ir Rusijos Federacijoje pagamintoms negesintoms kalkėms taikyti 36 Lt/t laikinąjį antidempingo muitą [12]. Atlikus papildomus tyrimus įvertinta, kad nustatyto laikinojo antidempingo maito nepakanka, kad būtų panaikinta dempingo daroma žala. Baigus tyrimą, Konkurencijos taryba 2001 m. sausio 18 d. nutarimu Nr. 9 nusprendė į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją importuojamoms Baltarusijos Respublikoje pagamintoms negesintoms kalkėms taikyti 50Lt/t dydžio, o Rusijos Federacijoje pagamintoms negesintoms kalkėms – 45 Lt/t dydžio antidempingo muitą [13].

Presuotų mielių atvejis. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba 2000 m. balandžio 12 d. nutarė pradėti dempingo tyrimą dėl importuojamų Latvijoje pagamintų presuotų kepimo mielių (KPN kodas 210210390). Prašymą pateikė vienintelė presuotų kepimo mielių gamintoja Lietuvoje Panevėžio AB „Sema“. Bendrovė pateikė įrodymą, kad nuo 1998 m. presuotų kepimo mielių importas iš Latvijos augo natūrine ir vertine išraiška, reikšmingai padidėjo latviškų mielių dalis Lietuvos rinkoje, o tai padarė neigiamą įtaką Lietuvos gamintojo pardavimo mastui ir finansinei padėčiai [14].

Dempingo nustatymas. Į Lietuvą importuojamas presuotas kepimo mieles Latvijoje gamina AS „Rigas Raugs“. Normalioji vertė ir eksporto kaina skaičiuojama tik presuotų kepimo mielių išfasavimui po 1 kg, nes taip fasuotos mielės sudarė daugumą parduotų mielių kiekio ir Lietuvoje, ir Latvijos vidaus rinkoje. Dempingo skirtumas nustatytas palyginus normaliąją vertę su eksporto kaina. Dempingo skirtumas, išreikštas procentais nuo eksporto kainos, sudarė 6,28 proc. [15].

Žalos įvertinimas. Tiriamasis žalos laikotarpis nuo 1999 m. sausio 1 d. iki 1999 m. gruodžio 31 d. AB „Sema“ gaminamų presuotų kepimo mielių pardavimų mastai 1999 m. II pusmetį, lyginant su

1998 m. tuo pačiu laikotarpiu, sumažėjo 37,3 procento. Vidutinės AB „Sema“ parduodamų mielių kainos per tą patį laikotarpį sumažėjo 23,8 procento. AB „Sema“ parduodamų mielių rinkos dalis Lietuvoje per tą patį laikotarpį sumažėjo 29,3 procento. Latvijos gamintojo AS „Rigas Raugs“ tiriamos prekės rinkos dalis padidėjo nuo 2,30 proc. 1998 m. II pusmetį iki 7,62 proc. 1999 m. II pusmetį. Šių pokyčių rezultatas – AB „Sema“ priversta mažinti gamybą, o tai neigiamai veikia įmonės ūkinės veiklos rezultatus ir finansinę padėtį [15].

Antidempingo priemonių taikymas. Atliekant tyrimą, vyko suinteresuotų šalių konsultacijos. Jų metu vertinta galimybė Latvijos gamintojui AS „Rigas Raugs“ priimti įsipareigojimą dėl eksportuojamų į Lietuvą presuotų kepimo mielių minimalios eksporto kainos. Susitarimas buvo pasiektas, ir Konkurencijos taryba 2001 m. liepos 16 d. nutarimu Nr. 77 nusprendė priimti Latvijos presuotų kepimo mielių gamintojo įsipareigojimą dėl jų eksporto minimalios kainos [15].

Portlandcemenčio atvejis. Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba 2000 m. rugsėjo 1 d. gavo Naujosios Akmenės AB „Akmenės cementas“, gaminančios portlandcemenčių, prašymą ištirti galimą portlandcemenčio dempingą (portlandcemenčio KPN kodas 252329000). Prašyme nurodoma, kad iš Baltarusijos, Ukrainos ir Rusijos Federacijos portlandcementis importuojamas dempingo kainomis ir dėl to panašią produkciją gaminanti AB „Akmenės cementas“ patiria žalą. Bendrovė pateikė įrodymų, kad nuo 1998 m. importo iš Baltarusijos, Ukrainos ir Rusijos mastas padidėjo ir natūrine, ir vertine išraiška. Ypač ryški importo augimo tendencija pastebima 2000 m. I–VII mėnesiais. Dėl padidėjusio importo Baltarusijos, Ukrainos ir Rusijos gamintojai itin išplėtė užimamą portlandcemenčio rinkos dalį šalyje ir padidėjęs prekės importo mastas bei žemos jos kainos nulėmė didelį neigiamą poveikį Lietuvos gamintojo AB „Akmenės cementas“ pardavimo mastams bei neigiamai atsiliepė bendrai įmonės finansinei padėčiai. Konkurencijos taryba, konstatavusi, kad AB „Akmenės cementas“ prašymas atitinka Lietuvos Respublikos antidempingo įstatymo reikalavimus, nutarė pradėti Baltarusijos Respublikoje, Ukrainoje ir Rusijos Federacijoje pagaminto portlandcemenčio eksporto į Lietuvą dempingo tyrimą [16].

Dempingo nustatymas. Visos trys šalys, kurių gamintojai įtarti dempingu, tyrimo metu buvo priskiriamos prie ne rinkos ekonomikos šalių. Siekiant įvertinti dempingo skirtumą normaliajai vertei nustatyti, pasirinkta trečioji šalis – Latvijos Respublika. Gamintojas AS „Broceni“ sutiko bendradarbiauti ir pateikė reikalingą informaciją. Dempingo skirtumui įvertinti tirtos portlandcemenčio kainos 2000 m. I–VII mėn. Dempingo skirtumas, palyginti su eksporto kaina, sudarė Baltarusijos Respublikai 111,94 proc., Ukrainai – 82,73 proc., Rusijos Federacijai – 88,60 procento [16, 17].

Žalos įvertinimas. Tiriamasis žalos laikotarpis – nuo 1998 m. sausio 1 d. iki 2000 m. liepos 31 d. [17].

1. Baltarusijos Respublika. Per žalos tiriamąjį laikotarpį iš Baltarusijos į Lietuvą įvežto portlandcemenčio kiekis padidėjo 19 kartų ir 2000 m. I–VII mėnesiais užėmė 32,15 proc. Lietuvos portlandcemenčio rinkos. Į Lietuvos muitų teritoriją iš Baltarusijos įvežamo portlandcemenčio tonos vidutinės kainos ir AB „Akmenės cementas“ pagaminto palaido portlandcemenčio tonos vidutinės kainos skirtumas buvo: 1998 m. – 14,47 Lt, 1999 m. – 59,62 Lt, 2000 m. I–VII mėnesiais – 62,36 litų. Per žalos tiriamąjį laikotarpį vidutinė importuojamo į Lietuvą Baltarusijos portlandcemenčio kaina sumažėjo 62,89 Lt/t, arba 1,75 karto.

2. Ukraina. Per žalos tiriamąjį laikotarpį iš Ukrainos į Lietuvą įvežto portlandcemenčio kiekis padidėjo 1,6 karto ir 2000 m. I–VII mėnesiais užėmė 6,58 proc. Lietuvos portlandcemenčio rinkos. Į Lietuvos muitų teritoriją iš Ukrainos įvežamo portlandcemenčio tonos vidutinės kainos ir AB „Akmenės cementas“ pagaminto palaido portlandcemenčio tonos vidutinės kainos skirtumas buvo: 1998, m. – 7,36 Lt, 1999, m. – 45,00 Lt, 2000, m. I–VII mėnesiais – 36,95 Lt. Per žalos tiriamąjį laikotarpį vidutinė importuojamo į Lietuvą Ukrainos portlandcemenčio kaina sumažėjo 42,64 Lt/t, arba 1,39 karto.

3. Rusijos Federacija. 2000 m. I–VII mėnesiais iš Rusijos į Lietuvą įvežto portlandcemenčio kiekis užėmė 0,24 proc. Lietuvos portlandcemenčio rinkos. Į Lietuvos muitų teritoriją iš Rusijos įvežamo portlandcemenčio tonos vidutinės kainos ir AB „Akmenės cementas“ pagaminto palaido portlandcemenčio tonos vidutinės kainos skirtumas buvo: 1999 m. – 41,00 Lt, 2000 m. I–VII mėnesiais – 33,89 lito. Per žalos tiriamąjį laikotarpį vidutinė importuojamo į Lietuvą Ukrainos portlandcemenčio kaina sumažėjo 104,77 Lt/t, arba apie 50 procentų. Importo iš Rusijos mastai nėra labai dideli, nes, palyginti su Baltarusijos ir Ukrainos gamintojais, transporto išlaidos vežant iš Rusijos yra daug didesnės. Tyrimo metu, jeigu antidempingo muitas būtų nustatytas tik Baltarusijoje ir Ukrainoje pagamintam portlandcemenčiui, didelė tikimybė, kad jų vietą rinkoje užimtų portlandcementis iš Rusijos.

4. AB „Akmenės cementas“ padėtis. Per 1998–1999 m. AB „Akmenės cementas“ prekių dalis Lietuvos portlandcemenčio rinkoje sumažėjo 34 proc., importas padidėjo maždaug 50 procentų. AB „Akmenės cementas“ pagaminto portlandcemenčio kiekiai 1999 m., palyginti su 1998 m., sumažėjo

15,5 proc., 2000 m. portlandcemenčio pagaminta 27,3 proc. mažiau nei 1998 m. Bendrovės gamybinių pajėgumų naudojimas 1998 m. buvo 32,8 proc., o 1999 m. jis sumažėjo iki 27,8 proc. visų pajėgumų. Įmonės pajamos per 1998–1999 m. sumažėjo 38,9 proc., o 2000 m., palyginti su 1999 m., – 27,5 procento. Mažėjant gamybos mastui, įmonėje mažinamas darbuotojų skaičius. Taigi importuojamo portlandcemenčio mastai ir kainos turėjo neigiamos įtakos AB „Akmenės cementas“ gamybos pardavimo mastui. Gamintojas buvo priverstas mažinti gamybą, panaudojami ne visi gamybiniai pajėgumai, visa tai neigiamai atsiliepė AB „Akmenės cementas“ ūkinei veiklai ir finansiniams rezultatams [17].

Valstybės interesai. Nesiėmus jokių rinkos apsaugos priemonių, AB „Akmenės cementas“ kiltų reali bankroto grėsmė, o tai turėtų neigiamų socialinių ir ekonominių padarinių visam Akmenės rajonui, nes darbo galėtų netekti maždaug 1000 darbuotojų. Betono ir gelžbetonių blokų bei konstrukcijų gamintojai nepritarė antidempingo priemonių taikymui, nes šalyje pabrangtų betono ir gelžbetonio blokų kainos. Tyrėjų nuomone, cemento vartotojai neįvertina galimų padarinių, jeigu vietos gamintojas bankrutuotų ir vartotojai taptų priklausomi nuo importuojamo portlandcemenčio. Importuotojams galutinai įsitvirtinus šalies rinkoje, importuojamo portlandcemenčio kainos gali pradėti kilti. Pradėjus taikyti antidempingo priemones, būtų sukurtos vienodos sąlygos konkuruoti vietos ir užsienio gamintojams [17].

Antidempingo priemonių taikymas. Konkurencijos taryba 2001 m. sausio 18 d. nutarimu Nr. 8 nutarė taikyti įvežamam portlandcemenčiui, pagamintam Baltarusijos Respublikoje, 52,00Lt/t, pagamintam Ukrainoje – 47,00Lt/t, pagamintam Rusijos Federacijoje – 22 Lt/t laikinąjį antidempingo muitą [17]. Galutinis Konkurencijos tarybos sprendimas priimtas 2001 m. liepos 18 d. nutarimu Nr. 80. Juo nutarta taikyti antidempingo muitus, kurių dydis atitiko laikinuosius antidempingo muitus. Su trims Baltarusijos įmonėmis, eksportuojančiomis portlandcementą į Lietuvą, susitarta dėl minimalių portlandcemenčio eksporto kainų, todėl šiems eksportuotojams Baltarusijai nustatytas antidempingo muitas netaikytas [18].

Antidempingo muitų taikymas buvo veiksminga portlandcemenčio rinkos Lietuvoje apsaugos priemonė. Jau laikinųjų antidempingo muitų galiojimo laikotarpiu portlandcemenčio importo iš NVS šalių nebuvo. Tai itin pagerino AB „Akmenės cemento“ padėtį Lietuvos rinkoje. Bendrovės dalis portlandcemenčio rinkoje per laikinųjų antidempingo muitų taikymo laikotarpį padidėjo maždaug 35 proc. ir 2001 m. birželio mėn. sudarė apie 81 proc. [18].

Protekcinį muitų taikymo atvejis

Lietuvos Respublikos ūkio ministerija 2000 m. lapkričio 17 d. gavo Panevėžio AB „Sema“ prašymą, kuriame prašoma, vadovaujantis Lietuvos Respublikos protekcinį (apsaugos) priemonių įstatymu atlikti tyrimą dėl nedžiovintų kepimo mielių (KPN kodas 210210390) importo bei daromos didelės žalos. Ūkio ministras 2001 m. sausio 5 d. įsakymu Nr. 2 nurodė atlikti tyrimą remiantis pateiktu prašymu [20].

AB „Sema“ – vienintelė nedžiovintų kepimo mielių gamintoja Lietuvoje. Tiriamasis laikotarpis – nuo 1997 m. iki 2000 m. III ketvirčio. Tiriamuoju laikotarpiu nedžiovintos kepimo mielės į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją importuojamos iš Vokietijos, Prancūzijos, Lenkijos, Latvijos, Estijos, Baltarusijos, Turkijos, Italijos ir Čekijos. Importo mastai tiriamu laikotarpiu sparčiai didėjo. Absoliutinė išraiška mielių importas 1998 m., palyginti su 1997 m., padidėjo 58,9 proc., 1999 m., palyginti su 1998 m., – 152,2 proc., 2000 m. I–III ketv., palyginti su atitinkamu 1999 m. laikotarpiu, – 97,6 proc. Svarstomos prekės importo dalis vidaus rinkoje padidėjo nuo 8,5 proc. 1997 m. iki 55,3 proc. 2000 m. I–III ketvirčių. Dėl didėjančio importo AB „Sema“ nedžiovintų mielių gamyba 1999 m., palyginti su 1997 m., sumažėjo 24,8 procento. Gamybos pajėgumų panaudojimas sumažėjo nuo 55,4 proc. 1997 m. iki 41,7 proc. 1999 m. Buvo mažinamas darbuotojų skaičius. 1999 m., palyginti su 1997 m., jis sumažėjo 16,7 procento. AB „Sema“ turėjo paėmusi ilgalaikę paskolą su Lietuvos Respublikos Vyriausybės garantija, todėl įmonės bankroto atveju nuostolių patirtų ir valstybė. Šių ir kitų įrodymų bei aplinkybių pagrindu Ūkio ministerija įvertino, kad nedžiovintų kepimo mielių importas į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją yra žlugdantis importas ir nusprendė, kad tikslinga įvesti protekcinį muitą [21]. Lietuvos Respublikos Vyriausybė, pritardama tokiai išvadai, importuojamoms nedžiovintoms mielėms nutarė taikyti protekcinį (apsaugos) muitą tokia tvarka: nuo 2002 m. kovo 1 d. iki 2002 m. gruodžio 31 d. taikyti 22 proc. muto normą, nuo 2003 m. sausio 1 d. iki 2003 m. gruodžio 31 d. taikyti 16 proc. muto normą [22].

Pokyčiai įstojus į ES

Lietuvos savarankiška muitų politika tęsėsi iki 2004 m. gegužės 1 d., t. y. iki įstojimo į Europos Sąjungą. Įstojus į ES Lietuva įsipareigojo laikytis Europos Bendrijos steigimo sutarties nuostatų. Šios sutarties 23 straipsnio 1 dalyje sakoma: „Bendrija grindžiama visą prekybą prekėmis apimančia muitų sąjunga, kurioje tarp valstybių narių uždraudžiami importo ir eksporto muitai bei visi lygiavėrio poveikio privalomieji mokesčiai, o jų santykiams su trečiosiomis šalimis nustatomas bendrasis muitų tarifas“ [23]. Tai reiškia, kad išoriniai muitų tarifai, antidempingo, kompensacinės, protekcinės priemonės yra vienodi visoms Europos Sąjungos šalims narėms. Dėl šių prižasčių nuo 2004 m. gegužės 1 d. Lietuvos įstatymai, susiję su muitais, taip pat šiais įstatymais vadovaujantis nustatyti rinkos apsaugos muitai ir kitos priemonės neteko galios [24]. Pradėjo galioti atitinkami ES reglamentai. Lietuvos įstatymuose galiojo nuostata, kad rinkos, vietos gamintojų apsaugos tyrimas nepradedamas, jeigu vietos gamintojų, pritariančių atlikti tyrimą, panašios prekės gamyba nesudaro daugiau kaip 25 proc. viso Lietuvos Respublikoje gaminamo panašios prekės kiekio. Tai nebuvo sudėtingas apribojimas siekiant, kad tyrimas būtų pradėtas, nes dažnai kokios nors prekės gamintoja Lietuvoje buvo viena arba kelios įmonės. Panašus reikalavimas Bendrijos teisėje sukelia skirtingus padarinius. Bendrijos reglamento dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina 5 straipsnio 4 dalyje nustatoma, kad „...tyrimas nepradedamas, jeigu skundui aiškiai pritariančių Bendrijos gamintojų produkcija nesiekia 25 proc. visos Bendrijos pramonės, gaminančios panašią prekę, produkcijos“ [25]. Tai reikšmingas apribojimas siekiant pradėti tyrimą dėl rinkos apsaugos priemonių įvedimo. Taigi nors Lietuvos muitų teisė iki stojimo ir buvo suderinta su ES teise, jos įsigaliojimas sukūrė iš esmės naujas rinkos apsaugos sąlygas.

Apibendrinimas

Rinkos apsaugos priemonių taikymas vertinamas nevienareikšmiškai. Remiantis tarptautinės prekybos teorija, pagrindinis, pavyzdžiui, dempingo tikslas – užkariauti užsienio rinkas, išstumiant iš jos vietos gamintojus. Užėmus rinką panaikinama konkurencija ir taip susidaro galimybės šalies eksportuotojos gamintojams įgyti monopolines sąlygas su atitinkamais padariniais: kainų kėlimu, monopoliniu pelnu ir t. t. Tarptautiniai susitarimai, nukreipti prieš nesąžiningos konkurencijos būdus, leidžia naudoti apsaugos priemones. Kai kurie ekonomistai teigia, kad šiuolaikinėmis sąlygomis monopolines sąlygas susikurti yra vis sudėtingiau, nes didėja gamybos technologijų, išteklių mobilumas [26].

Kaip pasaulio prekybos organizacijos vykdomų derybų rezultatas tarptautinė prekyba tampa vis liberalesnė, vyksta muitų mažinimo procesas. 1995 m. ES taikoma vidutinė muitų norma sudarė maždaug 4,5 proc., o pagal Urugvajaus raundo įsipareigojimus jis pramonės gaminiam turėtų būti sumažintas iki 3,6 procento [27, p. 12]. 2001 m. Dohoje, Katare, pradėtos naujos PPO daugiašalės derybos, kurių tikslas – toliau liberalizuoti pasaulinę prekybą. Naujojo raundo derybos apima importo muitų mažinimą, žemės ūkio politikos nagrinėjimą, paslaugų rinkos liberalizavimą, klausimų, susijusių su konkurencija, investicijomis, elektronine komercija ir kt., įtraukimą į PPO reguliavimo sritį. Žemės ūkio srityje numatoma laipsniškai atsisakyti eksporto subsidijų.

Bendrame tarptautinės prekybos liberalizavimo kontekste matyti, kad kai kurios šalys, mažindamos muitus pagal tarptautinius susitarimus, didina savo rinkų apsaugą plėsdamos netarifinius apribojimus, taip pat taikydamos rinkos apsaugos priemones, dangstydamosi vietos gamintojų apsauga. Stiprėja balsai, pasisakantys už rinkos apsaugos priemonių ribojimą.

Taikant rinkos apsaugos priemones, gamintojų interesai būna dvejopi. Prekių, kurioms taikomi importo muitai, gamintojai suinteresuoti muitais, nes dėl jų gaminamų prekių kainos muitų kyla gamintojų pajamos auga. Nepatenkinti būna tie gamintojai, kurie pigią importinę prekę naudoja kaip žaliavą arba pusfabrikatį savo gamyboje. Lietuvos atveju, pavyzdžiui, maitu negesintoms kalkėms nepatenkinti buvo silikatinių plytų gamintojai, muitais portlandcemenčiui – gelžbetonio gaminių gamintojai. Prekybos apsaugos priemonių taikymas turi tam tikrą neigiamą poveikį ir tų prekių gamintojams. Taikoma rinkos apsauga mažina paskatas veiksmingai veikti. Sumažėjusi konkurencija rinkoje neskatina investicijų gamybos technologijų, atnaujinti prekių pasiūlą, gerinti prekių kokybę. Dėl to mažėja gamintojų konkurencingumas.

Taikant rinkos apsaugos priemones, negalima pamiršti ir vartotojų interesų. Taikant muitus, prekės brangsta, dėl to nukenčia vartotojų interesai. Teorija sako, kad taikant muitus, gamintojų naudos ir valstybės naudos (muitų pavidalu) suma visada yra mažesnė nei vartotojų patiriama žala, t. y. šalis patiria žalą. Taikant rinkos apsaugos muitus, reikėtų vertinti ir vartotojų nuostolius. Toks klausimas

mas galėjo būti svarstomas, ypač kai buvo nagrinėjami negesintų kalkių bei portlandcemenčio atvejai. Juk pagrindinė priežastis, kodėl cementas ir negesintos kalkės Baltarusijos Respublikoje ir Rusijos Federacijoje yra pigūs, yra ta, kad ten pigūs energetiniai išteklių, kurie sudaro apie 50 proc. šių prekių savikainos. Galbūt valstybei būtų naudingiau spręsti cemento ir kalkių gamybos įmonių klausimus iš esmės, keičiant įmonių profilį, o ne einant lengviausiu keliu – taikant muitus. Tokia išvada akivaizdesnė šiuo metu, kai Lietuvos taikytos prekybos apsaugos priemonės nebegalioja, o Europos Sąjungoje jų nėra. Akivaizdu, kad kai kurios taikytos rinkos apsaugos priemonės buvo tiesiog gamintojų problemų sprendimo atidėjimas.

Išvados

1. Atkūrus Lietuvos nepriklausomybę, prasidėjo politinių ir ekonominių reformų procesas, kurio viena iš sudedamųjų dalių buvo siekimas integruotis į PPO, siekiant sudaryti sąlygas stabiliai ir patikimai užsienio prekybos politikai, įgyti užsienio prekybos partnerių ir investitorių pasitikėjimą. Narystė šioje organizacijoje – tai prekybos liberalizavimo pagrindas, kuris reiškė ne tik Lietuvos įsipareigojimus PPO, bet ir atitinkamą apsaugą ir garantijas užsienio prekyboje.

2. Derindamas Lietuvos teisę vidaus rinkos apsaugos srityje su PPO teisinėmis nuostatomis, Lietuvos Respublikos Seimas priėmė tris įstatymus: Lietuvos Respublikos antidempingo įstatymą, Lietuvos Respublikos kompensacinių muitų įstatymą ir Lietuvos Respublikos protekcinį (apsaugos) priemonių įstatymą.

3. Vykdamas Lietuvos įstatymų, nustatančių vidaus rinkos apsaugos teisinės nuostatas, priežiūrą, antidempingo priemonės taikytos keturiais atvejais, protekcinės – vieną kartą, kompensacinės priemonės netaikytos. Vidaus rinkos apsaugos priemonių taikymo Lietuvoje praktika atitinka pasaulines šios srities tendencijas.

4. Rinkos apsaugos priemonių taikymas vertinamas nevienareikšmiškai. Tai yra priemonės, padedančios apsaugoti nuo nesąžiningos konkurencijos. Tokių priemonių naudojimui pritarta GATT-o susitarime. Bendrame tarptautinės prekybos liberalizavimo kontekste matyti, kad kai kurios šalys, mažindamos muitus pagal tarptautinius susitarimus, didina savo rinkų apsaugą plėsdamos netaarifinius apribojimus, taip pat taikydamos prekybos apsaugos priemones, dangstydamosi vietos gamintojų apsauga.

LITERATŪRA

1. **Bendrasis susitarimas** dėl muitų tarifų ir prekybos. – Vilnius: Alma littera, 1997.
2. **Daugiašalių derybų** dėl prekybos Urugvajaus raundo rezultatai. – Vilnius: Alma littera, 2000.
3. **Lietuvos Respublikos** antidempingo įstatymas // Valstybės žinios. 1998. Nr. 62–1776.
4. **Lietuvos Respublikos** antidempingo įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2001. Nr. 112–4082.
5. **Lietuvos Respublikos** kompensacinių muitų įstatymas // Valstybės žinios. 2000. Nr. 50–1431.
6. **Lietuvos Respublikos** protekcinį (apsaugos) priemonių įstatymas // Valstybės žinios. 2000. Nr. 44–1249.
7. **Lietuvos Respublikos** protekcinį (apsaugos) priemonių įstatymo pakeitimo įstatymas // Valstybės žinios. 2001. Nr. 106–3793.
8. **Lietuvos Respublikos** konkurencijos tarybos 1999-10-10 nutarimas Nr.23 Dėl importuojamų Latvijoje pagamintų degtukų dempingo // Informaciniai pranešimai. 1999. Nr. 50-293.
9. **Lietuvos Respublikos** konkurencijos tarybos 2000 m. birželio 22 d. nutarimas Nr. 65 Dėl laikinųjų antidempingo priemonių taikymo importuojamiems Latvijoje pagamintiems degtukams // Informaciniai pranešimai. 2000. Nr. 27–413.
10. **Lietuvos Respublikos** konkurencijos tarybos 2001 m. kovo 15 d. nutarimas Nr. 39 Dėl Latvijos Respublikos paprastų buitinių degtukų eksportuotojų įsipareigojimų dėl jų eksporto į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją minimalios kainos priėmimo ir į Lietuvą importuojamų Latvijoje pagamintų paprastų buitinių degtukų dempingo tyrimo baigimo // Informaciniai pranešimai. 2001. Nr. 23–152.
11. **Lietuvos Respublikos** konkurencijos tarybos 2000 m. kovo 21 d. nutarimas Nr. 21 Dėl importuojamų į Lietuvą Baltarusijoje ir Rusijos Federacijoje pagamintų negesintų kalkių dempingo // Informaciniai pranešimai. 2000. Nr. 12–171.
12. **Lietuvos Respublikos** konkurencijos tarybos 2000 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. 79 Dėl laikinųjų antidempingo priemonių taikymo importuojamoms į Lietuvą Baltarusijoje ir Rusijos Federacijoje pagamintoms negesintoms kalkėms // Informaciniai pranešimai. 2000. Nr. 30–440.

13. **Lietuvos Respublikos** konkurencijos tarybos 2001 m. sausio 18 d. nutarimas Nr.9 Dėl antidempingo maito taikymo importuojamoms į Lietuvą Baltarusijos Respublikoje ir Rusijos Federacijoje pagamintoms negesin-toms kalkėms // Informaciniai pranešimai. 2001. Nr. 8–69.
14. **Lietuvos Respublikos** konkurencijos tarybos 2000 m. balandžio 12 d. nutarimas Nr. 35 Dėl į Lietuvą importuojamų Latvijoje pagamintų presuotų kepimų mielių//Informaciniai pranešimai. 2000. Nr. 16–240.
15. **Lietuvos Respublikos** konkurencijos tarybos 2001 m. liepos 16 d. nutarimas Nr. 77 Dėl Latvijos Respublikos presuotų kepimo mielių eksportuotojo įsipareigojimo dėl jų eksporto į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją mi-nimalios kainos priėmimo // Informaciniai pranešimai. 2001. Nr. 57–325.
16. **Lietuvos Respublikos** konkurencijos tarybos 2000 m. rugsėjo 27 d. nutarimas Nr. 104 Dėl į Lietuvą importuojamo Baltarusijos Respublikoje, Ukrainoje ir Rusijos Federacijoje pagaminto portlandcemenčio dem-pingo tyrimo pradėjimo // Informaciniai pranešimai. 2000. Nr. 41–600.
17. **Lietuvos Respublikos** konkurencijos tarybos 2001 m. sausio 18 d. nutarimas Nr. 8 Dėl laikinųjų antidem-pingo priemonių taikymo importuojamam į Lietuvą Baltarusijos Respublikoje, Ukrainoje ir Rusijos Federacijoje pagamintam portlandcemenčiui // Informaciniai pranešimai. 2001. Nr. 7–63.
18. **Lietuvos Respublikos** konkurencijos tarybos 2001 m. liepos 18 d. nutarimas Nr. 80 Dėl antidempingo maito taikymo importuojamam į Lietuvą Baltarusijos Respublikoje, Ukrainoje ir Rusijos Federacijoje pagamintam po-rtlandcemenčiui // Informaciniai pranešimai. 2001. Nr. 80–410.
19. **Lietuvos Respublikos** Vyriausybės 2002 m. rugpjūčio 8 d. nutarimas Nr. 1226 Dėl antidempingo maito importuojamam į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją Rusijos Federacijoje pagamintam portlandcemenčiui dydžio sumažinimo // Valstybės žinios. 2002. Nr. 80–3412.
20. **Lietuvos Respublikos** ūkio ministro 2001 m. sausio 5 d. įsakymas Nr. 2 Dėl presuotų kepimo mielių importo į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją tyrimo // Valstybės žinios. 2001. Nr. 4–114.
21. **Lietuvos Respublikos** ūkio ministro 2002 m. sausio 11 d. įsakymas Nr. 14 Dėl nedžiovintų kepimo mielių im-porto į Lietuvos Respublikos muitų teritoriją tyrimo baigimo // Informaciniai pranešimai. 2002. Nr. 6–14.
22. **Lietuvos Respublikos** Vyriausybės 2002 m. vasario 11 d. nutarimas Nr. 208 Dėl protekcinio (apsaugos) maito taikymo importuojamoms nedžiovintoms mielėms // Valstybės žinios. 2002. Nr. 16–617.
23. **Konsoliduota Europos Bendrijos sutartis** // Valstybės žinios. 2004. Nr. 2–2.
24. **Lietuvos Respublikos** muitų tarifų įstatymo, antidempingo įstatymo, protekcinio (apsaugos) priemonių įstaty-mas, kompensacinių muitų įstatymo ir juos keitusių įstatymų pripažinimo netekusiais galios įstatymas // Vals-tybės žinios. 2004. Nr. 63–2248.
25. **Tarybos reglamentas** (EB) Nr. 384/96 1995 m. gruodžio 22 d. dėl apsaugos nuo importo dempingo kaina iš Europos Bendrijos narėmis nesančių valstybių // Lietuvos Respublikos Seimo internetinė ES teisės aktų bazė: <http://www3.lrs.lt/c-bin/eu /preps2?Condition1=44066>.
26. **Salvatore D.** International economics. 8th ed. - Hoboken (New Jersey): John Wiley & Sons, 2004.
27. **Vilpišauskas R.** Lietuvos užsienio prekybos politika ir jos raida: veiksmų analizė // Pinigų studijos. – Vilnius: Lietuvos bankas, 2000. Nr. 3.

Implementation of Domestic Market Safeguard Measures in Lithuania

*Dr. Vladas Rimkus
Mykolas Romeris University*

Keywords: World Trade Organization, Anti-dumping duty, Countervailing duty, Safeguard duty.

SUMMARY

After restoration of independence of Lithuania process of political and economic reforms started, one of its parts was endeavour for integration into the World Trade Organization in order to provide conditions for stable and reliable foreign trade policy, confidence of foreign trade partners and investors. Membership in this organization is the basis for trade liberalization which means both obligations of Lithuania and respective safeguard and guarantees in foreign trade as all members of WTO should adjust national legal acts regulating foreign trade and its policy with provision of WTO treaties and observe them strictly.

Adjusting Lithuanian laws in market safeguard sphere with GATT provisions and EU laws three laws - Anti-dumping Law, Law on Countervailing Duties and Law on Safeguard Measures – were adopted.

Anti-dumping measures are the most widely applied measures of market safeguard in the world. Countervailing measures are rarely applied, as it is difficult to substantiate product subsidisation, investigations are expensive. Practice of market safeguard measures in Lithuania corresponds to world tendencies entirely.

Anti-dumping measures were applied in four cases, safeguard – once, countervailing measures have been never applied. Number of requests to apply trade safeguard measures was much greater, however, because of various reasons investigations never started. Often such requests lack proofs or show insufficient proofs to start an investigation. Some initiated investigations were reasonably suspended. The article considers in detail legal acts providing for certain market safeguard measures, analyses circumstances of their implementation.

While implementing market safeguard measures it is worth to remember interests of customers. Introduction of duties cause expensiveness of goods, thus affects customer interests. Therefore, loss of customers shall be taken into account while implementing market safeguard measures. This should be treated carefully in study of quicklime and portland cement cases. Cheapness of cement and quicklime in neighbouring countries is conditioned by cheapness of power resources there.

Independent duties policy of Lithuania continued until membership in EU. After joining the EU Lithuania is obliged to observe European Community incorporation agreement stating that the Community bases on duties union covering all trade, relations with third parties are subject to unified tariff. As Community legal acts came in force in market safeguard sphere, procedure of safeguard measures implementation, decision-making and institutions changed. These changes give rise to new requirements to country specialists responsible for safeguard of domestic market.

